

Vergaderjaar 1984–1985

18 961

Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs met betrekking tot het onderwijs in de taal van het land van oorsprong aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 18 juni 1985

De vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen¹, met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel belast, brengt onderstaand verslag uit over haar voorlopige bevindingen.

Tevens neemt zij deze gelegenheid te baat de regering een aantal vragen en opmerkingen ter beantwoording voor te leggen met betrekking tot een nauw met dit wetsvoorstel verbonden beleidsnotitie inzake Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het voortgezet onderwijs (kamerstuk 18 792).

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden in grote lijnen instemmen met het voorliggende wetsvoorstel en de opvattingen die eraan ten grondslag liggen. Zij meenden dat het zinvol is, in aansluiting op het basisonderwijs, ook in het voortgezet onderwijs een voorziening te creëren voor het onderwijs in eigen taal voor allochtone leerlingen. Een dergelijke voorziening moet er naar hun oordeel op gericht zijn het bewustzijn van de eigen culturele achtergrond te versterken, waardoor opname in de Nederlandse samenleving vanuit de eigen achtergrond kan plaatsvinden. Het eigen-taal-onderwijs heeft, zo meenden deze leden, niet primair tot doel de terugkeer naar het land van herkomst te vergemakkelijken.

Wat betreft de inhoud van het eigen-taal-onderwijs merkten deze leden op dat de regering nog geen bevredigend antwoord heeft gegeven op de van verschillende zijden gesignaleerde spanning tussen de «eigen taal» van de leerling en de officieel erkende taal van het land van herkomst. Op een mogelijke discrepantie is reeds gewezen bij de behandeling van het wetsvoorstel inzake eigen taal- en cultuuronderwijs op de lagere school (17 659). Het kwam de leden van de P.v.d.A.-fractie voor dat de Onderwijsraad een waardevolle suggestie doet wanneer hij voorstelt te onderzoeken of er aanzienlijke groepen leerlingen zijn voor wie de eigen taal niet samenvalt met de officiële landstaal; te meer daar in het lager onderwijs ten aanzien van de Molukse leerlingen, en leerlingen van Aramees-Turkse en Hong-Kongese afkomst reeds een dergelijke situatie is geconstateerd en beantwoord met een afwijkende regeling. De leden van de P.v.d.A.-fractie waren het met de Raad van State eens dat tenminste het door de Onderwijsraad voorgestelde onderzoek zou moeten worden verricht. Zij verwachtten dat hieruit gegevens naar voren kunnen komen, juist omdat groepen buitenlandse ingezetenen uit een bepaalde stad of regio zich vaak bij elkaar vestigen en hun kinderen één school bezoeken, op grond waarvan beslist

¹ Samenstelling:

Leden: Van Ooijen (PvdA), voorzitter, Dees (VVD), Konings (PvdA), Evenhuis (VVD), Worrell (PvdA), Hermes (CDA), Beinema (CDA), Kraaijeveld-Wouters (CDA), Lansink (CDA), Andela-Baur (CDA), ondervoorzitter, Niessen (PvdA), Van Baars (CDA), Mik (D'66), Wagenaar, Van der Vlies (SGP), Wallage (PvdA), Willems (PSP), Den Ouden-Dekkers (VVD), Dijkstal (VVD), Franssen (VVD), Ernsting (CPN), Vermeend (PvdA), Leijne (PvdA).
Plv.leden: Ter Veld (PvdA), Braams (VVD), Van der Doef (PvdA), Kamp (VVD), vacature PvdA, B. de Vries (CDA), De Boer (CDA), Mateman (CDA), Couprie (CDA), Janmaat-Abée (CDA), vacature PvdA, Hennekam (CDA), Groenman (D'66), Schutte (GPV), Ubels-Veen (EVP), vacature PvdA, Van Rey (VVD), Korhals (VVD), Lucassen-Stautterer (VVD), Lankhorst (PPR), Poppe (PvdA), Toussaint (PvdA).

kan worden of bepaalde scholen voor een groep leerlingen de eigen taal, dan wel de officiële landstaal zullen hanteren. Deze leden hadden de opvatting dat de acculturatie in de Nederlandse samenleving niet gediend is met onderwijs in een taal die, ofschoon de officiële landstaal, voor de leerling een vreemde taal is. Wel konden zij zich voorstellen dat vanuit een streven naar terugkeer de officiële landstaal prioriteit krijgt. De regering is hier, naar de opvatting van deze leden dus niet geheel consistent met de door haar zelf geformuleerde doelstellingen van het eigen-taal-onderwijs.

De aan het woord zijnde leden konden zich verenigen met de keuze voor een sterk accent op het onderwijs in de eigen taal. Zij achtten het wel van belang dat daarbij de intentie bestaat, in weerwil van de heersende traditie in het voortgezet onderwijs, cultuuronderwijs aan het taalonderwijs te koppelen. Met belangstelling zagen zij daarom de voorstellen van de SLO tegemoet welke in het nader rapport worden aangekondigd.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden de opvatting dat de voorstellen van de regering budgettair gezien volstrekt onvoldoende zijn uitgewerkt. Het gaat naar hun opvatting om een nieuwe activiteit die niet zonder meer binnen de beschikbare lesuren kan worden verricht. De suggestie als zou het samenbrengen van leerlingen voor het eigen-taal-onderwijs «vanzelf» tot besparingen op lessen in andere vakken leiden is in de praktijk veelal niet houdbaar. De scholen worden aldus gedwongen lessen in andere vakken te laten vervallen om het eigen-taal-onderwijs mogelijk te maken, hetgeen naar de opvatting van deze leden niet verantwoord is. De aan het woord zijnde leden waren daarom met de Onderwijsraad en de Raad van State de mening toegedaan dat extra faciliteiten voor het eigen-taal-onderwijs beschikbaar moeten worden gesteld. Zij achtten de verwijzing van de regering naar het onderwijsvoorrangsbeleid daarbij niet bevredigend. Faciliteiten in het kader van dit beleid zijn immers niet bedoeld voor het geven van regulier onderwijs, maar voor begeleiding, contact school-thuis en eliminatie van achterstanden. Langs deze lijn opererend brengt de regering de scholen in een evenzeer onverantwoorde keuzesituatie: of eigen-taal-onderwijs, of begeleidingsactiviteiten. De aan het woord zijnde leden zouden daarom gaarne van de regering vernemen welke middelen zij ter beschikking kan stellen voor de bekostiging van het eigen-taal-onderwijs.

In dit verband stelden de leden van de P.v.d.A.-fractie tevens de vraag of het wetsvoorstel kan worden beschouwd als een bevredigende uitvoering van de motie-Andela-Baur (16 102, nr. 42), welke vraagt om specifieke schakelprogramma's ter bevordering van de doorstroming van allochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs. Meer duidelijkheid zouden deze leden bovendien graag verkrijgen over de voorziene groepsgrootte in het eigen-taal-onderwijs. Wat is de opvatting van de regering over de door de ABOP en het NCB betrokken stelling dat deze groepsgrootte analoog aan het basisonderwijs bij voorkeur 7 leerlingen bij 3 lesuren per week zou moeten zijn? Een verdere uitwerking van de gedachte dat scholen, in geval van de kleine groepen, een gezamenlijke voorziening voor het eigen-taal- en cultuuronderwijs creëren lijkt deze leden nodig. Hoe is in dit geval de faciliteitenregeling?

De aan het woord zijnde leden konden in grote lijnen instemmen met de regeling welke is voorgesteld voor het aantrekken van voldoende bevoegde leerkrachten. Ook de voorgestelde overgangsregeling terzake van de bevoegdheid van zittende leerkrachten stuitte bij hen niet op grote bezwaren. Meer gegevens zouden zij echter willen hebben over de vraag of de ingestelde opleidingen voldoende bevoegde leerkrachten zullen afleveren om in de toekomstige behoefte te voorzien. Deze leden waren immers de mening toegedaan dat het, juist vanuit de acculturatiedoelstelling, de voorkeur verdient in Nederland woonachtige allochtonen tot leraar op te leiden boven werving in de herkomstlanden. Zij toonden zich vanuit die invalshoek geïnteresseerd in een drietal vragen:

– Zullen de nu gestarte lerarenopleidingen op afzienbare termijn voldoende capaciteit hebben om in de te verwachten vraag naar leraren Arabisch en

Turks te voorzien, en welke voorzieningen stelt de regering zich ten aanzien van andere talen voor te treffen?

– Hoe ontwikkelt zich de werving van gegadigden voor deze opleidingen? Wat wordt precies verstaan onder «aanspreekbaarheid in het Nederlands» als toelatingsvoorwaarde, en zijn er aanwijzingen dat deze voorwaarde als een belangrijke drempel fungeert?

– Hoe is in het curriculum van deze opleidingen rekening gehouden met het feit dat de leerkrachten na hun diplomering taalonderwijs zullen moeten geven dat, meer dan bij andere talen gebruikelijk is, gecombineerd wordt met cultuuronderwijs, conform de intentie van de regering?

Tot slot merkten de leden van de P.v.d.A.-fractie op dat de voorgestelde wetswijziging geen recht op eigen-taal- en cultuuronderwijs voor groepen allochtone leerlingen creëert, doch slechts een mogelijkheid voor scholen om dit onderwijs te geven. Zij wierpen de vraag op of hiermede in afdoende mate is voldaan aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Europese Richtlijn en de verschillende internationale verdragen. Gaarne zouden zij op dit punt het standpunt van de regering nog eens verduidelijkt zien.

De leden van de C.D.A.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van dit voorstel van wet. Het verheugde deze leden dat door wetswijziging beletselen weggenomen worden teneinde op dagscholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, voor algemeen voortgezet onderwijs en voor lager beroepsonderwijs, het mogelijk te maken dat leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond onderwijs in eigen taal ontvangen. Reeds bij diverse gelegenheden hadden zij ervoor gepleit het vak Eigen Taal als keuzevak aan te bieden, zo meldden deze leden destijds. Immers, naast het vak Nederlands is één vreemde taal verplicht in het voortgezet onderwijs; dat wil zeggen voor niet-Nederlandse leerlingen een extra belasting daar voor hen het vak Nederlands ook een vreemde taal is.

Met instemming constateerden deze leden dat het de bedoeling is dat onderwijs in de eigen taal een examenstatus krijgt. Immers, het afnemen van een examen benadrukt het feit dat er eisen aan de kwaliteit gesteld moeten worden. Bovendien wordt hiermee de gelijkwaardigheid van het examen en het diploma waarin dit vak is opgenomen vastgelegd.

In de notitie ontbreken vermeldingen over:

- de termijn waarop de eerste examens kunnen worden afgelegd,
- de instelling van de examencommissies, en
- de doorstroomkwalificaties van dit examenonderdeel.

Uit het nader rapport aan de Raad van State vernamen de C.D.A.-fractie-leden dat de taaluitzonderingen als Moluks-Maleis en het Aramees ook als uitzondering erkend worden in het voortgezet onderwijs. Met betrekking tot het Aramees vroegen de leden zich af of hiervoor leerkrachten geworven worden in Turkije. Voorts wilden de leden weten of er in Nederland leermiddelen ten behoeve van het Aramees worden ontwikkeld.

De leden van de C.D.A.-fractie waren verheugd dat uitvoering wordt gegeven aan de EEG-richtlijn dd. 25 juli 1977, waarin in artikel 3 is vastgesteld dat de lid-staten passende maatregelen nemen om te bevorderen dat, in coördinatie met het reguliere onderwijs, aan de leerplichtige kinderen van migrerende werknemers onderwijs in de moedertaal en de cultuur van het land van oorsprong verstrekt.

Dit geldt uiteraard niet voor de leerplichtige Turkse en Marokkaanse leerlingen, zo merkten deze leden op. Bij welke verdragen zijn soortgelijke verplichtingen vastgelegd ten aanzien van leerplichtige leerlingen die niet afkomstig zijn uit een van de lid-staten van de EEG, vroegen deze leden zich af.

Voornoemde leden vroegen zich af op welke wijze de staatssecretaris vorm en inhoud denkt te geven aan de culturele elementen, die behoren bij de cultuur van minderheden in hun situatie in Nederland, zowel binnen de leerplanontwikkeling als in de leermiddelenontwikkeling, de opleiding van buitenlandse leerkrachten, de ondersteuningsactiviteiten en de voorlichting naar buitenlandse ouders en naar het Nederlandse onderwijs. Met name

ten aanzien van dit punt bepleitten zij ten behoeve van de ontwikkeling vertegenwoordigers van de betrokken minderheidsgroepen er bij te betrekken.

De omschrijving van het vak in de voorgestelde wetstekst komt overeen met datgene wat men ook zou kunnen verwachten van omschrijvingen Frans of Russisch. Er is dus gekozen voor een taaldienststelling (inclusief de cultuuraspecten daaraan onlosmakelijk verbonden).

Toch wilden zij nadrukkelijk aandacht vragen voor het advies van de ARVO-I om naast het taalvak Turks, Arabisch, Spaans enz. een vak OETC op te nemen, dat gevolgd kan worden door alle leerlingen van etnische minderheden. Het vak OETC zou dan kunnen uitmonden in een eindexamenvak Turks, Arabisch...

Op deze plaats wilde de C.D.A.-fractie verwijzen naar de schriftelijke inbreng Intercultureel Onderwijs waarin zij stelde dat onderwijs in eigen taal en cultuur voor leerlingen uit culturele minderheden een voorwaarde is om zinvol deel te kunnen nemen aan intercultureel onderwijs. Een van de doelstellingen van OETC was het leveren van een bijdrage aan het intercultureel onderwijs.

Niet zonder zorg vroegen deze leden zich af of scholen het Turks en Arabisch ook als keuzevak aan zullen bieden aan leerlingen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond nu hiervoor geen extra faciliteiten meer worden ontvangen.

Uit een onderzoek op drie scholen voor voortgezet onderwijs in Rotterdam met een hoge populatie buitenlandse jongeren bleek dat om financiële en roostertechnische redenen alle drie de scholen ernstige bedenkingen hadden tegen de invoering van dit vak. Voorts bleek dat weinig leerlingen bereid zijn een ander vak op te offeren ten behoeve van het vak Eigen Taal. Ook speelde het probleem van de bevoegde docenten, onduidelijkheden over regelingen, lesprogramma's, exameneisen, heterogene groepen (moedertaal – vreemde taal) en dergelijke een rol.

Een van de conclusies luidde dan ook om nog niet per 1 augustus 1985 te starten.

Voornoemde leden vroegen zich af of invoering per 1 augustus 1985 inderdaad niet wat prematuur is. Voor het onderwijs in de eigen taal en cultuur moeten de leerplannen nog gemaakt worden, en bovendien zijn er maar weinig bevoegde docenten.

Per 1 augustus 1987 zullen de eerste gediplomeerden de part-time lerarenopleiding Turks en Arabisch pas verlaten. De leden van de C.D.A.-fractie voelden er veel voor om met ingang van september 1985 aan een aantal scholen experimenten te starten in het kader van OETC-Turks en Arabisch.

Deze experimenten zouden vanuit de Nutsacademies begeleid kunnen worden. De ervaringen uit het veld zouden de opleiding ten goede kunnen komen en een welkome bijdrage kunnen leveren aan de leerplanontwikkeling. Mede naar aanleiding van de resultaten van voornoemd onderzoek zagen de leden van de C.D.A.-fractie in de memorie van antwoord graag antwoorden op problemen van de praktische uitvoering in de school.

In tegenstelling tot de notitie van oktober 1983 vonden zij inzake OETC in het voortgezet onderwijs geen opsomming en analyse van knelpunten. Dit werd als een belangrijk manco ervaren. Bijv. één der motieven, welke niet wordt genoemd is de snelle terugloop van het aantal internationale schakelklassen. De cijfers in de notitie met betrekking tot de huidige stand van zaken geven aan, dat zowel de ETC-lessen als de aanstelling van buitenlandse leerkrachten nagenoeg volledig in ISK-verband plaatsvinden. Zonder nader beleid zouden met de afbouw van ISK's ook het OETC en de buitenlandse leerkrachten, alsmede de hiervoor geldende ten grondslag liggende extra faciliteiten verdwijnen! Noch een analyse van de schakelklassensituatie, noch de inhoudelijke en organisatorische problematiek rond de ETC-lessen, wordt vermeld.

Terwijl juist uit de reeds bestaande OETC-ervaringen in het voortgezet

onderwijs de nodige consequenties getrokken dienen te worden om de belemmeringen op te heffen en om te zetten in een nieuwe regeling.

Tevens verbaasde het hen, dat er niet vermeld is dat reeds jaren in onder andere Rotterdam ETC-lessen voor deze leeftijdscategorie worden gegeven. Deze cursussen – geïnitieerd door de Stichting Welzijn Buitenlandse Werknemers en gesubsidieerd door het ministerie van WVC – behoorden huns inziens voor wat betreft de opgedane ervaring en de daarbij behorende financiën tot de verantwoordelijkheid van het reguliere onderwijs.

Kan de staatssecretaris een overzicht geven van de huidige additionele stimuleringsfaciliteiten in het voortgezet onderwijs op basis waarvan de ETC-lessen momenteel bekostigd worden?

Ten aanzien van de leraarlessenformule stelden zij de volgende vragen. Acht de staatssecretaris de kans niet groot – nu er niet voor een afzonderlijke bekostigingsregeling is gekozen en analoog aan de formatieregeling in het basisonderwijs – dat de zo belangrijke cultuurcomponent van OETC niet goed tot zijn recht komt? Hoe is dan de relatie van het vak eigen taal met de bredere doelstelling van het intercultureel onderwijs dat voor alle leerlingen bedoeld is?

Dat in de scholen waar OETC wordt ingevoerd een groot «aanzuig-effect» zal optreden en dit tot verhoogde concentratie van buitenlandse leerlingen zal leiden. Een concentratie die – gelet op het beleid met betrekking tot het onderwijsvoorrangsbeleid en het intercultureel onderwijs – juist wordt afgewezen.

Tevens vroegen zij of het juist is en juridisch toelaatbaar, dat men leraarlessen afkomstig van de algemene toedeling van leraarlessen, dus ten behoeve van de gehele schoolpopulatie, exclusief kan aanwenden voor lessen die niet voor alle leerlingen toegankelijk zijn?

Kan voorkomen worden dat er verdringingseffecten optreden tussen zittende Nederlandse en buitenlandse leerkrachten?

Waarom wordt lid 2 van artikel 11 WBO niet overgenomen?

In de notitie wordt gesproken over gebrek aan inzicht in de kwaliteit van het OETC.

Wordt, en zo ja op welke wijze, gebruik gemaakt van onderzoek en ervaring die met deze vorm van onderwijs in het buitenland – Engeland, Zweden, West-Duitsland – reeds is opgedaan?

De leden van de C.D.A.-fractie bepleitten sterk dat de overheid reeds bij de start van de OETC inhoudelijke kwaliteitswaarborgen moet inbouwen in de vorm van de verstrekking van faciliteiten voor leermiddelenontwikkeling, leerplanontwikkeling en de scholing en nascholing van leerkrachten.

Deze leden vroegen zich af wat de notitie onder «korte en lange termijn» verstaat met betrekking tot de leerplanontwikkeling. Wanneer wordt het raamplan Arabisch voor het voortgezet onderwijs verwacht?

Gaarne namen zij de suggestie uit het ARVO-rapport over om een werkgroep in te stellen die criteria voor de vereiste kwalificaties opstelt in andere vakken dan Turks en Arabisch, om ten aanzien van andere nationaliteiten zo snel mogelijk het gelijkheidsprincipe te honoreren.

De C.D.A.-fractieleden waardeerden de positieve elementen, met name de verbetering van de rechtspositie, een volwaardige opname in de salarissystematiek, de zorg voor de initiële opleiding en de relatie tussen opleiding en leerplanontwikkeling. Ook hier signaleerden zij het ontbreken van een duidelijke opsomming en analyse van knelpunten. De notitie gaat naar de mening van vernoemde leden uitgebreid in op de rechtspositionele problemen, terwijl aan onderwijskundige, inhoudelijke en organisatorische problemen nauwelijks aandacht wordt besteed.

Zij vroegen zich af of er in de opleiding voldoende aandacht besteed wordt aan: eerste opvangonderwijskundige ondersteuning bij andere lessen, schoolverzuim, het terugdringen van het enorme percentage drop-outs, emancipatie-activiteiten voor buitenlandse meisjes, sterk initiërende en stimulerende rol bij ouderparticipatie, voorlichting en inspraak.

Ten aanzien van het overzicht betrekkingen tolkleerkrachten in de notitie vroegen de leden van de C.D.A.-fractie naast de getallen een financiële specificatie van zowel de huidige als de toekomstige bedragen. Waarom wordt in de memorie van toelichting niet ingegaan op de reeds in de notitie Eigen Taal en Buitenlandse leerkrachten in het voortgezet onderwijs aangekondigde regeling van de rechtspositie van de tolkleerkracht?

Kan de staatssecretaris aangeven wat bedoeld wordt met «enige soepelheid» ten aanzien van de artikel 110-verklaring?

Deze leden wensten vooral de nadruk te leggen op de eigen opleiding van leerkrachten Turks en Arabisch. Het werven van leerkrachten uit Turkije en Marokko zelf dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door de hoogste prioriteit te leggen bij de eigen opleiding.

Het bleek hen dat de huidige buitenlandse leerkrachten nagenoeg allen mannen zijn. Ook in de huidige leerkrachtenopleiding zijn buitenlandse studentes sterk ondervertegenwoordigd.

Juist om de emancipatie van buitenlandse vrouwen te versterken dient hun deelname extra gestimuleerd te worden. Derhalve verzochten deze leden de mogelijkheden te onderzoeken voor enkele specifieke maatregelen gericht op scholing en werkgelegenheid ten aanzien van het OETC voor vrouwen.

Ten slotte vernamen de leden van de C.D.A.-fractie reeds nu op welke wijze OETC nauwlettend gevolgd wordt, opdat het (na)scholingsaanbod kan worden bijgesteld, en uit welke fasen de voorgestelde «stapsgewijze ontwikkeling» van het OETC in het voortgezet onderwijs bestaat.

Tevens verzochten zij om een financiële paragraaf inzake de uitvoering van de diverse aangekondigde maatregelen (nascholing, leerplanontwikkeling, leermiddelenprojecten e.d.).

Overigens zouden de leden van deze fractie iets willen opperen ten aanzien van de wet- en regelgeving, nl. de terminologie «het vak eigen taal» te vervangen door Turks en Arabisch (en andere).

De leden van de fractie van de V.V.D. hadden met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wijzigingsvoorstel, dat ertoe strekt leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond onderwijs te kunnen doen ontvangen in de taal van het land van hun oorsprong. Deze leden constateerden, dat bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald voor welke groepen van leerlingen deze mogelijkheid zal gelden.

Zij wensten op te merken, dat niet geheel duidelijk is voor welke bevolkingsgroepen het onderwijs in eigen taal en cultuur is bedoeld. Gaat het over leden van alle groepen van etnische minderheden of wordt daarbinnen een selectie gemaakt, zo vroegen deze leden. Zij wensten voorts te vernemen wat de exacte criteria zijn – naast die van het getal – op basis waarvan besloten wordt tot onderwijs in eigen taal en cultuur.

De leden van de fractie van de V.V.D. wensten te vernemen wat precies het doel is van het onderwijs in de eigen taal en cultuur voor groepen van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Gezien de achterstand die veel leerlingen, behorende tot groepen van etnische minderheden, in het onderwijs hebben, vroegen deze leden zich af of niet met veel grotere voortvarendheid gewerkt moet worden aan een betere beheersing van de Nederlandse taal, ook ten behoeve van leerlingen uit de culturele minderheidsgroepen, waardoor de positie van deze leerlingen in het voortgezet onderwijs versterkt zou kunnen worden. De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat de maatschappelijke weerbaarheid van leerlingen uit de culturele minderheidsgroepen hiermee gediend zou zijn alsook hun perspectief op een goede arbeidsmarktpositie die in Nederland toch vooral door gedegen scholing verworven moet worden. In hoeverre draagt het onderwijs in eigen taal en cultuur in het voortgezet onderwijs bij aan een betere beheersing van het Nederlands?

De hier aan het woord zijnde leden zouden gaarne een omschrijving hebben van het begrip «officiële taal». In veel landen, waarin groepen van

culturele minderheden hun oorsprong vinden is er een grote afstand tot en verschil in taal en taalgebruik met wat bekend staat als de «officiële» taal. Voor veel leden van culturele minderheden is die officiële taal even zo zeer een vreemde taal als elke andere. Voorts wilden de hier aan het woord zijnde leden gaarne vernemen hoe ruim of hoe eng, cultureel en in de tijd gezien, het begrip «het land van hun oorsprong» door de regering wordt geïnterpreteerd.

De leden van de fractie van de V.V.D. vroegen zich af welke bevoegdheids- en bekwaamheidseisen gesteld worden aan leerkrachten, die het onderwijs in de eigen taal en cultuur zullen gaan verzorgen. Licht het in de bedoeling, dat hiervoor buitenlandse leerkrachten worden aangetrokken, of kunnen ook Nederlandse leerkrachten dit onderwijs geven als zij daartoe bevoegd en bekwaam zijn? Licht het in de bedoeling, dat ook autochtoon mohammedaanse leerlingen deze lessen kunnen volgen, indien zij dat wensen? De hier aan het woord zijnde leden zagen gaarne de antwoorden van de regering tegemoet.

De leden van de fractie van D'66 namen met instemming kennis van de visie van de regering het onderwijs in de eigen taal aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond in het voortgezet onderwijs te beschouwen als de pendant van dit zelfde soort onderricht op de basisschool. Een goede kennis van de moedertaal zal immers het aanleren van een tweede taal, in dit geval het Nederlands, vergemakkelijken en de ontwikkeling van de eigen identiteit bevorderen.

Ook konden genoemde leden zich vinden in de grote mate van vrijheid die het bevoegd gezag gegeven wordt bij de invulling van het onderwijs in de eigen taal.

Echter, waar het nu ontbreekt aan extra faciliteiten, zou het wel eens in deze «krapte»-tijd ten koste kunnen gaan van andere vakken, zodat nieuwe achterstanden ontstaan, zo meenden genoemde leden.

Welke garanties zijn er dat het bedoelde onderwijs goed wordt gegeven? Tolken, vertalers – niet altijd pedagogisch-didactisch geschoold – zijn dikwijls de lesgevers; er is niets definitief geregeld en, zo vroegen de leden van de fractie van D'66 zich af, kan er op deze wijze iets goeds voortvloeiën uit dit onderwijs, als men het van de technische kant bekijkt?

De leden van de D'66-fractie voorzagen problemen in de keuzevrijheid van ouders, daar het aantal anderstalige leerlingen bepalend is voor de keuze én voor de financiering door de school. Vijf anderstalige leerlingen bijvoorbeeld zullen niet door de school gefinancierd kunnen worden en, omdat elders compensatie moet worden gevonden wanneer er meer leerlingen zijn van verschillende naties, ligt de zaak nóg gecompliceerder. Graag zouden genoemde leden de visie hierover van de regering vernemen.

Heeft het zin, zo vroegen de aan het woord zijnde leden – de eigen taal van een kind een groot belang toekennend – een leerling die Berber spreekt bijvoorbeeld de Marokkaanse (Arabische) taal te leren, gezien in het licht van de doelstelling van het ETC-onderwijs?

Onderzoek naar de status quo van aantallen in aanmerking komende leerlingen uit de diverse taalgebieden in grote concentratiegebieden zou zeer relevant zijn, zo meenden genoemde leden.

Het kwam deze leden niet reëel voor te stellen dat de cultuur welhaast vanzelf wordt «meegenomen» in de lessen. Zij wilden ervoor pleiten de eigen cultuur expliciet aan de orde te laten komen, te meer daar op de scholen voor o.a. l.b.o., l.e.a.o., m.a.v.o. zelfs al met mate aandacht kan worden geschonken aan de Nederlandse cultuur.

De leden van de fractie van D'66 waren van mening, dat de faciliteitenregeling erg zwak is. Het zou wel eens kunnen zijn, zo stelden zij, dat de bestemming van de gelden voor ETC in het voortgezet onderwijs een lage prioriteit zal krijgen, gelet ook op de soort onderwijs waar zich de meeste leerlingen van andere culturen bevinden, en de noodzaak om hierin de leerlingen in het algemeen voldoende algemene scholing, inclusief taalont-

wikkeling bij te brengen. Zij hadden liever een honorering van een aantal uren boven de 30 verwezenlijkt gezien.

Ten aanzien van de beleidsnotitie Eigen Taal en Buitenlandse leerkrachten in het voortgezet onderwijs stelde de D'66-fractie de volgende vragen.

1. Kan de staatssecretaris toelichten waarom in de notitie voor hoofdlijnen en uitgangspunten verwezen wordt naar de notitie «Onderwijs in eigen taal en cultuur», maar in de onderhavige notitie toch gekozen is voor uitsluitend eigen taal, te meer daar in het Beleidsplan «culturele minderheden in het onderwijs» het belang van eigen taal en cultuur ook in het voortgezet onderwijs wordt onderstreept en tevens wordt gewezen op de verdragen die Nederland heeft ondertekend?

2. Op welke wijze denkt de staatssecretaris vorm en inhoud te geven aan de culturele elementen die behoren bij de cultuur van de minderheden in hun situatie in Nederland, binnen de leerplanontwikkeling?

3. Is het zo, dat in de EEG-richtlijnen uitsluitend wordt gesproken over het mogelijk maken van eigen taal voor leerplichtige kinderen?

4. Licht het in de bedoeling bij de herziening van de systematiek van WVO in de komende jaren wel nadrukkelijk een koppeling te maken tussen eigen-taalonderwijs en intercultureel onderwijs?

5. In de notitie wordt gesproken over gebrek aan inzicht in de kwaliteit van het onderwijs in eigen taal. Wordt, en zo ja op welke wijze, gebruik gemaakt van onderzoek en ervaring die met deze vorm van onderwijs in het buitenland (Engeland, Zweden, West-Duitsland) reeds is opgedaan?

6. Op welke termijn denkt de staatssecretaris dat het raamplan Arabisch gereed zal zijn?

7. Welke maatregelen staan de overheid voor ogen om, uitgaande van het feit dat eigen-taalonderwijs binnen afzienbare tijd ingevoerd zal kunnen worden en mede gezien het feit dat het aanbod van studenten zo gering is, te bevorderen dat meer studenten van niet-Nederlandse achtergrond zich zullen aanmelden voor de opleidingen?

8. Kan de staatssecretaris aangeven wanneer de functie-omschrijving van het «niet-onderwijzend personeel» met het accent op de communicatieve taken gereed zal zijn? Kan daarbij worden aangegeven op welke wijze de scholing m.b.t. deze taken verzorgd zal worden?

9. Welke systematiek voor deze niet-lesgebonden activiteiten zal gehanteerd worden?

De leden van de P.S.P.-fractie waren verheugd dat het onderwijs in eigen taal een wettelijke grondslag krijgt in het voortgezet onderwijs. Zij koesterden echter twee belangrijke bezwaren tegen de voorliggende wetswijziging; bezwaren die zij deelden met de ARVO I en de Onderwijsraad.

In de eerste plaats betreurden zij het dat de regering zich in haar keuze voor het onderwijs aan kinderen uit migrantengroepen heeft beperkt tot uitsluitend taal-onderwijs.

Zij achtten deze beperking in strijd met de uitgangspunten zoals die in de Notitie Onderwijs en Eigen Taal en Cultuur (16825, nr. 5) worden vermeld, nl. dat OETC een functie heeft ter versterking van de identiteit van kinderen van culturele minderheden. Gaat het bij leerlingen in het voortgezet onderwijs niet bij uitstek om jongeren in een leeftijdsgroep waarin zij zeer sterk bezig zijn met die eigen identiteit?

De component «cultuur» kan naar de mening van de leden van de P.S.P.-fractie nooit «even meegenomen» worden bij het taal-onderwijs; zo blijft slechts de uiterst summiere cultuur-overdracht over, zoals die bij lessen in de reguliere vreemde talen aan de orde komt.

Wat wordt er op blz. 5 bedoeld met de opmerking dat het niet onwaarschijnlijk is dat het karakter van het Eigen-Taal-Onderwijs zal veranderen in de richting van het «vreemde talen»-onderwijs, indien de doelgroep veranderingen ondergaat? Op welke veranderingen wordt hier gedoeld?

In de tweede plaats achtten de leden van de P.S.P.-fractie het een uitermate slechte zaak indien invoering van OET(C) budgettair neutraal zou geschieden. Dat zou betekenen dat kinderen uit etnische minderheden in feite in een

extra achterstandspositie zouden worden geplaatst, aangezien zij dan voortaan zouden moeten kiezen tussen onderwijs in eigen taal of een vreemde taal. Voor een groep waarvan bij herhaling aangetoond is dat zij een zwakke positie heeft in het voortgezet onderwijs lijkt dat heel ongewenst. Ook in het AVRO I-advies wordt gezegd dat OET een apart vak zou moeten worden, dat afzonderlijk bekostigd moet zijn. Betekent deze budgettaire neutraliteit overigens ook dat voor de toekomstige «contact-functionaris anderstalige leerlingen» geen extra faciliteiten zullen komen? Zo ja, welke consequenties zal dit hebben voor het overig niet-onderwijzend personeel tot welke categorie hij of zij in de toekomst zal behoren?

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen zich af of ten aanzien van de keuze van de doelgroepen voor het OET dezelfde keuze zal worden gemaakt als bij de invoering van het OETC in het basisonderwijs. Zullen ook hier de Surinaamse en Antilliaanse jongeren van OETC uitgesloten worden, terwijl ook van deze groep bekend is dat zij – vergeleken met autochtone jongeren – in een onderwijsachterstandspositie verkeren? Ook voor hen geldt dat de ontwikkeling van een bewuste eigen identiteit van het grootste belang is.

Wat wordt er overigens gedaan aan de ontwikkeling van de leerplannen voor andere dan Turkse en Marokkaanse leerlingen? Hoe staat het met het Turkse leerplan; is dat al klaar? Wat is de reden dat de ontwikkeling van de Turkse en Marokkaanse leerplannen zo traag verloopt? Hoe is het met elkaar te rijmen dat het Marokkaanse leerplan naar verwachting pas in september 1986 gereed zal zijn, terwijl in de Notitie Eigen Taal en Buitenlandse leerkrachten in het Voortgezet Onderwijs wordt gezegd dat het eigen-taal-onderwijs vanaf 1 augustus 1985 aangeboden zal worden?

Wat betreft de scholing van buitenlandse leerkrachten hadden de leden van de P.S.P.-fractie de volgende vragen.

Verwacht de regering dat de twee parttime opleidingen voor leerkrachten Eigen Taal zoals die nu bestaan voldoende capaciteit bezitten om te voorzien in de behoefte aan buitenlandse leerkrachten? Hoeveel leerkrachten zijn er naar schatting nodig om het ET-onderwijs te verzorgen? In hoeverre wordt er gewerkt aan de voorbereiding van het aanbieden van OET op havo en vwo; hiervoor zijn immers tweede graadsopleidingen noodzakelijk? Waarom wordt er in de notitie bij nascholing alleen gesproken over nascholingscursussen Nederlands; bestaat er geen behoefte aan nascholing in het eigen-taal-onderwijs?

De leden van de P.S.P.-fractie waren erg verbaasd over de opmerking in de notitie dat bij ondertekening voor de parttime opleiding toelating zal worden verleend aan Nederlandse docenten werkzaam in het voortgezet onderwijs. Dat is nu juist geenszins de bedoeling van het onderwijs in eigen taal en cultuur; op deze manier ontbreekt wel elke garantie dat van onderwijs in eigen cultuur sprake is!

Tenslotte: zal er ook gewerkt worden aan een wijziging van het Eindexamenbesluit, in die zin dat eindexamen in ET(C) mogelijk wordt? Dat leek de leden van deze fractie wel een minimale voorwaarde om jongeren uit minderheidsgroepen een gelijke kans op een volwaardig eindexamenpakket te geven.

Het wetsvoorstel gaf de leden van de C.P.N.-fractie aanleiding tot de volgende vragen en opmerkingen.

Zij hadden grote bezwaren tegen het veranderen van de naamgeving van het onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC) in onderwijs in eigen taal (OET). Het was hen niet geheel duidelijk wat de regering met deze naamwijziging voor ogen heeft. Welke betekenis hecht de regering aan de cultuurcomponent in dit onderwijs? Is het de bedoeling dat deze cultuurcomponent in de toekomst op de achtergrond wordt geschoven of geheel verdwijnt? Waarom moet voor het meer benadrukken van de taalverwerving de huidige naamgeving worden veranderd? Kan de regering uiteenzetten welke verschillen zij ziet tussen het OETC in het basisonderwijs en het OETC in het voortgezet onderwijs? Welke consequenties zou dit hebben voor het lesprogramma en voor de positie van de buitenlandse leerkrachten?

Het had de leden van de C.P.N.-fractie hogelijk verbaasd dat in de memorie van toelichting gesteld wordt dat is aangesloten bij de desbetreffende regelingen voor het gewoon lager onderwijs en het basisonderwijs (memorie van toelichting blz. 6). Immers, er is geen sprake van extra faciliteiten voor het OETC, geen extra formatietoewijzing, er mag geen overschrijding plaatsvinden van het maximale aantal leraarlessen. Waarom worden niet op dezelfde wijze als bij de invoering van het OETC in het basisonderwijs extra faciliteiten toegekend zoals dat ook is verwoord in de motie-Andela-Baur? Vindt de regering de verschillen in financiering van het OETC in het basisonderwijs en het OET in het voortgezet onderwijs verantwoord? Hoe motiveert zij dit verschil? Meent zij dat hiermee het OET in het voortgezet onderwijs voldoende tot zijn recht kan komen?

Kan de regering een overzicht geven van de financiële gevolgen van een invoering van het OETC in het voortgezet onderwijs analoog aan het basisonderwijs?

Is het vermoeden juist dat de toepassing van de gebruikelijke leraarlessenformule tot een aanmerkelijke verhoging van de groepsgrootte zal leiden? Betekent dit niet een extra handicap voor de ontwikkeling van dit onderwijs naast de handicap van het tekort aan ervaren leerkrachten, geen adequaat lesmateriaal, etc? Hoe beziet de regering de positie van de buitenlandse leerkracht t.a.v. het schoolteam?

Worden voor de ontwikkeling van het lesmateriaal extra middelen uitgetrokken?

Overweegt de regering een verbreding van het leermiddelenplatform naar aanleiding van deze wetswijziging met vertegenwoordigers van betrokken organisaties; d.w.z. buitenlandse leerkrachten, migrantenorganisaties?

Indien ook Chinezen en Pakistani tot doelgroepen van het minderhedenbeleid zijn toegelaten, wordt dan ook voor hen OET in het voortgezet onderwijs ontwikkeld?

Hoe staat de regering tegenover de nieuwe richtlijnen van het Europees Sociaal Fonds om niet-EEG-onderdanen uit te sluiten van regelingen om mogelijkheden voor beroepsopleiding verbonden met een verdere scholing in de moedertaal te vergroten, indien zij terug willen gaan naar hun land van herkomst?

De voorzitter van de commissie,
Van Ooijen

De griffier van de commissie,
Teunissen